

Remissvar

Datum för beslut
2024-11-27

Beteckning
GD-beslut 63/2024
Dnr SBU 2024/702

Er beteckning
Dnr Ju 2020/09

Till
Justitiedepartementet
Kriminalpolitiska enheten

Remissvar för Vägår till ett tryggare samhälle – Åtgärder för att motverka återfall i brott (SOU 2024:54)

Bakgrund

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) har fått möjlighet att ge synpunkter på slutbetänkandet av Trygghetsberedningens utredning Vägår till ett tryggare samhälle – Åtgärder för att motverka återfall i brott (SOU 2024:54).

SBU har valt att inte lämna synpunkter på utredningens specifika förslag, utan att lämna synpunkter på kapitel 7 i sin helhet. Vi har valt att även kortfattat kommentera det vetenskapliga underlag som författarna hänvisar till i kapitel 4 till 6. Vi inleder med att sammanfatta våra synpunkter i sin helhet, för att därefter beskriva dem mer detaljerat.

Sammanfattning av SBU:s synpunkter

SBU anser att utredningens bakgrundsbeskrivning i kapitel 4–6 kan hänvisa till nyare forskning och på så sätt stärka relevansen och aktualiteten i bedömningar som görs och förslag som läggs fram.

Vad gäller utredningens förslag och bedömningar i kapitel 7 anser SBU att rollfördelningen mellan Kriminalvårdens anstalt- och frivårdsverksamhet behöver tydliggöras för att säkerställa att åtgärderna baseras på den senaste forskningen och evidens om vad som ger önskade resultat. Detta i och med att SBU:s rapport från 2023 visar att förstärkta och förlängda insatser i frivården¹ minskar återfall, medan insatser som endast ges inom anstalt inte gör detta.

Vi välkomnar förslagen om att fler aktörer ska bidra i frigivningsprocessen, eftersom dessa stämmer väl överens med vad aktuell forskning visar fungera. För att insatserna ska vara evidensbaserade anser vi samtidigt att åtgärder som rör samverkan och samordning bör omfatta personer upp till 30 år, och inte begränsas till unga lagöverträdare under 21 år.

¹ Som kan inledas under anstaltsvistelsen.

Synpunkter på det vetenskapliga underlaget i kapitel 4–6

Utredningen identifierar centrala riskfaktorer för kriminalitet både hos individen och i individens omgivning (kapitel 4). Det bekräftas av SBU:s kartläggning *Nationella kunskapssammanställningar om metoder och insatser för att förebygga ungdomskriminalitet*², som särskilt framhåller betydelsen av att adressera förändringsbara risk- och skyddsfaktorer. SBU:s omfattande utvärdering från 2023 *Psykosociala insatser för att förebygga och minska gängkriminalitet bland barn och unga vuxna*³ understryker dessutom att psykosociala insatser som ges till gängkriminella inom frivården kan minska fortsatt kriminalitet. Det vore därför önskvärt att se tydligare hänvisningar till dessa nyare forskningsfynd, för att stärka relevansen och aktualiteten i utredningens förslag och bedömningar.

Betänkandet betonar också samverkan mellan olika samhällsaktörer för att förebygga återfall i brott (kapitel 5). Här kunde ytterligare kopplingar till SBU:s rapporter lyfta vikten av samverkan som en avgörande faktor i brottsförebyggande arbete, samtidigt som det är viktigt att effektiva metoder inte ersätts av samverkan enbart.

SBU:s kartläggning beskriver dessutom vikten av ett ökat erfarenhetsutbyte mellan nordiska länder för att utveckla effektiva brottsförebyggande strategier. Ett starkare fokus på samarbete kan gynna både kunskapsstyrningen och det praktiska arbetet (kapitel 6).

Synpunkter på utredningens förslag och bedömningar i kapitel 7

För att säkerställa en effektiv användning av resurser och nå önskade resultat är det avgörande att åtgärderna utformas utifrån den senaste forskningen och kunskap om evidensbaserade metoder. SBU publicerade 2023 en utvärdering som identifierar vilka insatser som visat sig vara effektiva enligt forskningen⁴. Utvärderingen visar att insatser som endast genomförs under anstaltsvistelsen inte minskar återfall i brott, medan förstärkta och/eller förlängda insatser inom frivården, som kan påbörjas under anstaltsvistelsen, har en tydlig positiv effekt. Mot denna bakgrund anser SBU att förslagen i kapitel 7 bör tydliggöra rollfördelningen mellan Kriminalvårdens anstalts- och frivårdsverksamhet.

Vår rapport visar att de frivårdsinsatser som har visat sig minska återfall i brott har haft ett helhetsperspektiv och tagit hänsyn till individens olika behov, såsom missbruksbehandling, stöd för att hitta arbete, och utbildningsstöd. Därför välkomnar vi utredningens förslag om att fler aktörer ska medverka i frigivningsprocessen. Vi ser ett behov av långsiktigt och förstärkt stöd från bland annat hälso- och sjukvården, Arbetsförmedlingen, socialtjänsten, skolan, Kronofogden och civilsamhället.

² www.sbu.se/370

³ www.sbu.se/369

⁴ www.sbu.se/369

Därutöver ser vi ett behov av att dessa åtgärder och den förstärkta samverkan som föreslås inte ska vara begränsade till unga lagöverträdare upp till 21 år. Vår utvärdering av metoder för att förebygga återfall i brott visar att förstärkt frivård har en positiv effekt för individer upp till och med 30 år.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Britta Björkholm 2024-11-27
Projektledare Maral Jolstedt har varit föredragande. Samrådande har varit
avdelningschef Sofia Tranæus och projektledare Uliana Hellberg.